

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 26/05-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. apríla 2005 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Báránaya prerokoval sťažnosť Jána Rybára, V., zastúpeného advokátom JUDr. P. R., Ž., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Žilina v konaní sp. zn. 14 C 175/01, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Jána Rybára na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom na Okresnom súde Žilina sp. zn. 14 C 175/01 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Žilina p r i k a z u j e v konaní sp. zn. 14 C 175/01 konať bez zbytočných prietáhov.

3. Jánovi Rybárovi priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Žilina je p o v i n n ý nahradiť Jánovi Rybárovi trovy právneho zastúpenia vo výške 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na bankový účet právneho zástupcu JUDr. P. R. do pätnástich dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Sťažnosti Jána Rybára vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. januára 2005 doručená sťažnosť Jána Rybára, V. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. P. R., Ž., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) Okresným súdom Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 14 C 175/01.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 26/05-10 z 27. januára 2005 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu, ktorá mu bola doručená 7. marca 2005, vyjadril, že okresný súd netrvá na verejnom pojednávaní pred ústavným súdom. Právny zástupca sťažovateľa vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 9. marca 2005 oznámil, že netrvá na verejnom pojednávaní pred ústavným súdom.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd využil možnosť postupu podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, pretože vzhľadom na charakter posudzovanej veci, v ktorej je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uvádza, že 12. februára 2001 podal na okresnom súde návrh na určenie výživného. Podľa tvrdenia sťažovateľa okresný súd odvtedy nevykonal žiadny procesne relevantný úkon v predmetnej veci a nebolo uskutočnené ani jedno pojednávanie. S prihliadnutím na predmet konania – určenie výživného pre sťažovateľa, je jeho práva neistota zvýraznená aj znížením životnej úrovne v dôsledku nerozhodnutia o výživnom a so sťaženým uhrádzaním výdajov v súvislosti s vysokoškolským štúdiom.

Sťažovateľ doručil predsedovi okresného súdu 3. decembra 2004 sťažnosť na priet'ahy v konaní v zmysle ustanovenia § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov a požiadal o odstránenie priet'ahov v predmetnom konaní.

S prihliadnutím na uvedené skutočnosti sťažovateľ vo svojom návrhu výroku rozhodnutia (petite) žiada, aby ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní sp. zn. 14 C 175/01 a prikázal okresnému súde konať v uvedenej veci bez zbytočných priet'ahov. Zároveň sťažovateľ požaduje primerané finančné zadost'učinenie v sume 60 000 Sk a náhradu trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd výzvou z 1. marca 2005 požiadal predsedu okresného súdu, aby sa v zmysle ustanovenia § 29 ods. 6 zákona o ústavnom súde vyjadril k sťažnosti sťažovateľa. Predseda okresného súdu vo vyjadrení doručenom ústavnému súde 4. apríla 2005 uviedol

prehľad úkonov vykonaných v predmetnej veci a vyjadril sa, že „... *sťažnosť navrhujeme zamietnuť, je totiž účelová a nedôvodná*“.

Predseda okresného súdu vo svojom stanovisku zároveň uviedol, že sťažovateľ bol tiež nečinný v čase nečinnosti okresného súdu a musel mať vedomosť o majetkových pomeroch odporcu, pričom 1. decembra 2004 prevzal predvolanie na pojednávanie nariadené na 27. január 2005 a „... *v rozpore s daným stavom podal ústavnú sťažnosť*“. Okresný súd vec prejednal a rozhodol, preto okresný súd vo svojom vyjadrení žiadal, aby sťažovateľovi nebolo priznané primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov právneho zastúpenia.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľa, stanoviska predsedu okresného súdu a najmä podrobného preštudovania spisu okresného súdu sp. zn. 14 C 175/01 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Sťažovateľ doručil 16. februára 2001 okresnému súdu návrh na úpravu rozsahu vyživovacej povinnosti rodičov voči deťom proti odporcovi – otcovi sťažovateľa, s prílohami. Okresný súd prípisom z 21. februára 2001 požiadal sťažovateľa o poskytnutie informácií týkajúcich sa predmetu konania a doručenie dvoch rovnopisov návrhu na začatie konania. Matka sťažovateľa doručila okresnému súdu informácie a požadované písomnosti 28. februára 2001 a Obecný úrad Varín 16. februára 2001. Okresnému súdu bola 20. marca 2001 doručená zásielka, ktorú odporca v odbernej lehote neprevzal.

Podľa úradného záznamu okresného súdu z 12. júna 2001 bol posudzovaný spis preradený do registra C okresného súdu. Okresný súd vydal 13. marca 2002 pokyn na doručenie prípisov zamestnávateľom rodičov sťažovateľa a Registru obyvateľov Slovenskej republiky, aby súdu v určenej lehote oznámili skutočnosti týkajúce sa predmetu konania. Požadované informácie boli okresnému súdu doručené 29. apríla 2002 a 21. mája 2002.

Okresný súd vydal 3. júna 2002 pokyn na zaslanie prípisu sťažovateľovi, aby v určenej lehote oznámil súdu adresu odporcu. Sťažovateľ doručil okresnému súdu 9. septembra 2002 odpoveď na prípis okresného súdu. Okresný súd vydal 11. septembra 2002 pokyn na doručenie prípisu odporcovi a Okresnému úradu práce Žilina, ktoré boli vypravené 27. marca 2003. Okresný úrad práce Žilina doručil okresnému súdu odpoveď na prípis 17. apríla 2003, pričom prípis odporcovi bol okresnému súdu vrátený 1. apríla 2003 ako nedoručený.

Okresný súd vydal 13. mája 2003 pokyn na opätovné doručenie prípisu odporcovi a 9. júla 2003 vydal pokyn na zaslanie žiadosti o doručenie prípisu odporcovi Obvodnému oddeleniu Policajného zboru Žilina – okolie. Obvodné oddelenie Policajného zboru Žilina – okolie doručilo okresnému súdu 12. augusta 2003 upovedomenie o postúpení žiadosti Obvodnému oddeleniu Policajného zboru Žilina – východ. Obvodné oddelenie Policajného zboru Žilina –východ doručilo okresnému súdu 5. septembra 2003 oznámenie o doručení prípisu odporcovi.

Odporca doručil okresnému súdu 11. septembra 2003 vyjadrenie k návrhu na začatie konania s prílohami. Okresný súd vydal 15. marca 2004 pokyn na doručenie prípisu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Žiline, pričom odpoveď na uvedený prípis bola okresnému súdu doručená 1. apríla 2004.

Okresný súd nariadil 29. novembra 2004 termín pojednávania na 27. január 2005 a vydal pokyn na doručenie prípisov sťažovateľovi a odporcovi. Opatrením č. 4 k rozvrhu práce na rok 2004 z 1. októbra 2004 sp. zn. Spr 1415/2004 bol posudzovaný spis pridelený novému zákonnému sudcovi z dôvodu odchodu pôvodnej zákonnej sudkyne do dôchodku (č. l. 45).

Na pojednávaní 27. januára 2005 boli vypočutí účastníci konania a rozsudkom č. k. 14 C 175/01-67 okresný súd rozhodol o povinnosti odporcu platiť sťažovateľovi bežné a zameškané výživné v určených finančných sumách. Sťažovateľ doručil okresnému súdu

15. marca 2005 odvolanie proti predmetnému rozsudku. Uvedeným záznamom (č. I. 73) posudzovaný spis končí.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov. V zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu, pričom nestačí, že štátny orgán vo veci koná (napr. rozhodnutia II. ÚS 157/02, I. ÚS 76/03). Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto na naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd iba o veci konal a nerozhodol ju s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia.

Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní, ako to konštantne ústavný súd vo svojich rozhodnutiach uvádza, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (napr. rozhodnutia sp. zn. I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99, III. ÚS 127/03 a ďalšie).

Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (napr. rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 28/01).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. rozhodnutia sp. zn. II. ÚS 813/00, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníkov súdneho konania a postup samotného súdu.

Pokiaľ ide o kritérium „právna a faktická zložitosť veci“, ústavný súd vzal do úvahy právny a skutkový stav veci. Predmetom konania je návrh na určenie vyživovacej povinnosti rodiča voči potomkovi – sťažovateľovi. Posudzovaná vec patrí po právnej stránke k štandardnej agende všeobecných súdov, pretože ide o spor, ktorý patrí do rozhodovacej právomoci všeobecných súdov s rozsiahlou judikatúrou v danej oblasti.

Skutkovú stránku predmetnej veci možno zaradiť k štandardným v rámci agendy patriacej do rozhodovacej činnosti všeobecného súdnictva aj napriek protichodným stanoviskám účastníkov konania.

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd v tejto súvislosti nezistil žiadnu okolnosť v správaní sťažovateľa, ktorou by prispel k priet'ahom v konaní.

Tretím hodnotiacim kritériom, ktorým ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48

ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku postupu krajského súdu došlo k porušeniu vyššie uvedeného práva, ústavný súd zistil, že tomu tak je, a to bez existencie zákonnej prekážky (napr. rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 3/00).

Ústavný súd navyše v tejto súvislosti zdôrazňuje, že pokiaľ hodnotil predmetné konanie z hľadiska zbytočných prietahov, posudzoval len obdobia nečinnosti okresného súdu, keď neboli v určitých obdobiach vykonané žiadne úkony.

Ústavný súd s prihliadnutím aj na ustanovenie § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku vyhodnotil postup okresného súdu v obdobiach od 20. marca 2001 do 13. marca 2002 (11,5 mesiacov), od 11. septembra 2002 do 27. marca 2003 (6,5 mesiacov) a od 11. septembra 2003 do 15. marca 2004 (6 mesiacov) ako postup, v ktorom došlo k zbytočným prietahom, pretože v uvedenom období okresný súd nevykonával žiadne úkony smerujúce k rozhodnutiu v posudzovanej veci.

Ústavný súd posúdil uvedené obdobia ako časové úseky, v ktorých došlo k zbytočným prietahom nečinnosťou krajského súdu v celkovej dĺžke 24 mesiacov.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 4. apríla 2005 uviedol prehľad úkonov vykonaných v predmetnej veci a vyjadril sa, že „... *sťažnosť navrhujeme zamietnuť, je totiž účelová a nedôvodná*“.

Predseda okresného súdu vo svojom stanovisku zároveň uviedol, že sťažovateľ bol tiež nečinný v čase nečinnosti okresného súdu a musel mať vedomosť o majetkových pomeroch odporcu, pričom 1. decembra 2004 prevzal predvolanie na pojednávanie nariadené na 27. január 2005 a „... *v rozpore s daným stavom podal ústavnú sťažnosť*“. Okresný súd vec prerokoval a rozhodol vo veci, preto okresný súd vo svojom vyjadrení žiadal, aby sťažovateľovi nebolo priznané primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov právneho zastúpenia.

Zároveň ústavný súd poukazuje v súvislosti s vyjadrením predsedu okresného súdu z 30. marca 2005 na ustanovenie § 101 ods. 2 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní.

V zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 35/01) pod mimoriadnou pozornosťou súdnych sporov v konaniach, ktorých predmetom sú vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, nemožno rozumieť len kvantitatívny aspekt aktivity súdu, ale aj jej kvalitatívnu stránku s ohľadom na predmet sporu a dôsledky súdneho rozhodnutia na ďalšie, často nie iba právne vzťahy účastníkov konania.

Základné právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa realizuje takým konaním všeobecných súdov, ktoré plynule smeruje k odstráneniu právnej neistoty osoby, ktorá sa obrátila na súd v konkrétnej veci (napr. rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 40/97).

Na základe týchto dôvodov ústavný súd dospel k názoru, že bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v uvedených obdobiach, tak ako mu ho zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy, a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv a slobôd vzniklo nečinnosťou, môže ústavný súd prikázať, aby ten, kto tieto základné práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Z posudzovaného spisu ústavný súd zistil, že okresný súd rozsudkom č. k. 14 C 175/01-67 z 27. januára 2005 v predmetnej veci rozhodol, preto vo výroku tohto nálezu uvedený príkaz okresnému súdu nevydal.

IV.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení práva sťažovateľa, zaoberal sa aj jeho žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“.

Ústavný súd pri stanovení výšky primeraného finančného zadosťučinenia vzal do úvahy obdobie nečinnosti okresného súdu, ako aj okolnosť, že sťažovateľ svojím správaním neprispel k zbytočným prieťahom v predmetnom konaní. Ústavný súd v okolnostiach tejto veci považuje sumu 20 000 Sk pre sťažovateľa za primeranú so zreteľom na konkrétne okolnosti posudzovanej veci, a to najmä okolnosť, že pravidelné platenie primeraného výživného zo strany odporcu je nevyhnutnou podmienkou zabezpečenia existencie sťažovateľa ako študenta vysokej školy, a preto žiadosti sťažovateľa, ktorý požadoval primerané finančné zadosťučinenie v sume 60 000 Sk, vo zvyšnej časti nevyhoviel.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru aplikovaného na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa ústavný súd riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia nie je prípadná náhrada škody.

V súlade s ustanovením § 36 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom uhrádza účastník zo svojho. Na základe ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktorý zakotvuje výnimku z tejto zásady, ústavný súd priznal sťažovateľovi

náhradu trov právneho zastúpenia, pretože ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľa bolo porušené, a teda mal vo veci úspech.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“), ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je oceneľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna šestina výpočtového základu. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceneľná peniazmi.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Vzhľadom na skutočnosť, že dva úkony právnej služby boli zrealizované v roku 2005, ústavný súd vychádzal pri týchto úkonoch z oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky, podľa ktorého za prvý polrok 2004 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 15 008 Sk, preto ústavný súd priznal náhradu trov za dva úkony právnej pomoci, každý v hodnote 2 501 Sk. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z., t. j. dvakrát 150 Sk.

Podľa takto určených kritérií je správny výpočet trov v sume 5 302 Sk, ktorú ústavný súd zaviazal uhradiť právnemu zástupcovi sťažovateľa okresný súd.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovvej časti tohto nálezu.

V zmysle čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. apríla 2005